

Annu I.

Nro 22.

Foi'a basericésca.

Organu

pentru cultura religioasa a clerului si a
poporului.

Redigeata de

Dr. Alesandru V. Gram'a.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

25 Novembre 1883.

Cuprinsulu:

Aniversari'a de 400 de ani a nasterii lui Luter. — Explicarea psalmului 50
dupa P. Paulu Segneri. — Reflexiuni si contra reflexiuni. — Din Homiletic'a
sacra. — Lucruri rituali. — Varietati.

Apare in 10 si 25 st. n. a fie-carei luni.

Pretiuu pre unu anu 3 fl. v. a.

Blasiu, 1883.

Tipografia Seminarului gr-cat. in Blasiu.

Aniversaria de 400 de ani a nasterii lui Luter.

Cá una sté retacitoria pre ceriu, ambla Luter prin istoria in coce si in colo aruncatu din una emisfera in alta, díce unu istoricu si cunoscutoriu profundu a desastreloru, ce au urmatu in baserica dela Luteru in coce. Si in adeveru asia si este! Precum cometii, acesti „caletori liberi pre ceriu“ ce numai cu aparitiunea lor cea enigmatica inspaimenta nu odata chiaru si pre geometri ceriulu, acum stralucescu cá nesce fantome printre celelalte stele in emisfer'a de media nopte, si curundu dupa ace'a i vedemu intorsi conturbandu simmetri'a ceriului in emisfer'a de miediadi, cá apoi se dispara cu totulu, chiaru asia este si cu Luter in azurulu istoriei. De deschide omalu una istoria scrisa de unu adeptu fidelu alu credintiei protestante, afla pre Luter stralucindu in sirulu barbatiloru celoru mai mari ai omenimei cu fruntea decorata cu tote virtutile si calitatile ce se impletescu in laurulu nemorii. De va deschide inse una istoria scrisa de unu cugetatoriu liberu, pentru care ori ce religiune positiva este una catena insuportabile pentru sermanulu moritoriu, atunci spre uimirea lui va aflá pre Luter in sirulu omeniloru aceloru mici si fora spiritu, precum i numescu eli, cari nefiendu in stare a arunca diosu de pre eli ori ce balastu alu unei religiuni positive se multumescu cu ace'a, cá una religiune positiva consecuenta o schimba cu alt'a multu mai pucinu consecuenta. Si astufeliu barbatulu celu epocalu de mai inainte, Hercule in lupt'a omenimei pentru adeveru devine de odata unu pigmeu, steau'a retacitoria, ce ne inspaimentá cu lumin'a ei cea grandiosa in emisfer'a nordica, deodata o vedemu in emisfer'a sudica luminandu cu una lumina debila de sera, ce prevestesece apropierea noptei in care va avé se dispara.

Asia a fostu pana acum, si asia va fi si in venitoriu. Una unanimitate numai aparenta inse cu privire la judecarea insemnatatei lui Luter in istori'a omenimei s'a nascutu afora de baseric'a catolica numai cu ocaziunea aniversarei de 400 de ani a nasterii lui, ce s'a serbatu in 9 Novembre a anului curente. Totu ce este afora de baseric'a catolica a luat parte la serbarea acést'a, deca nu altumintrule, atunci celu pucinu prein manifestarea bucuriei. Chiaru si foi romanesci inca au luat parte prin manifestarea bucuriei, cá si cum ar' fi vorb'a, de nu sciu ce erou.

In facia unei atari unanimitáti si bucurii universali prin cercurile ce stau afora de baseric'a catolica, pre dreptulu se intréba omulu, ore toti celi ce se bucura asia tare, primescu de adeverata invetiatur'a lui Luter? Éra deca nu o primescu, atunci cum e possibila una atare unanimitate? Cá se bucura si desfetéza adeptii sinceri a lui Luter si a invetiaturiloru lui, asia

numitii luterani ortodocsi, de cari altumintrule suntu forte pucini, este lucru naturalu, si noi nu voimu a le conturbá bucuri'a de locu. Ma luteranii acestia sinceri si suntu multu mai simpatici, cá toti celitalti, ce au luat parte la bucuria acést'a. Inse ce cauza de bucurie au Judeii, ce cauza au asia numitii ortodocsi resariteni, ce cauza au liberii cugetatori, si toti aceia, cari dechiara publice, cá eli nu au nice una confesiune? Simbolele acestor'a de credintia ale toturoru, deca le mai au, suntu diverse de alui Luter si de a adeptiloru lui sinceri, cá ceriulu de pamentu. Si totusi salta si eli si se desfetéza, cum salta si se desfetéza toti crestinii adevirati si credintiosi la serbatori'a nascerei Domnului.

Mantuitoriulu nostru Isusu Christosu a fostu dísu santiloru sei Apostoli: „*celu ce nu este cu mine, in contr'a mea este*“. Cuvintele aceste profetice ale Mantuitoriului nostru au valore si despre sant'a baserica catolica, carea este trupulu lui misticu. Celu ce nu este cu baseric'a catolica, acel'a fia cum va fi, este in contr'a ei. Si adevierulu profetiei acesteia a Mantuitoriului nostru ni-lu areta mai pre susu de tota indoiél'a unanimitatea ace'a a toturoru celoru ce suntu afora de baserica, cu ocasiunea aniversariei de 400 de ani alui Luter. Luteranii sinceri au serbatu aniversari'a acést'a din respectu catra acel'a, care i a smulsu dela baseric'a catolica, pre carea eli asia multu o urescu. Judei au luat parte, pentru-cá in Luteru vedu eli inamiculu celu mai mare alu basericeii catolice, celu mai classicu si uniculu reprezentante fidelu alu crestinismului. Ortodocsi resariteni au luat parte, pentru-cá Luter a fostu inamiculu celu mai mare alu Romei, de care eli nice nu voiescu se auda. In urma ecli fora de nice una confesiune au luat parte, pentru-cá dupa eli Luteru a fostu celu de antâiu, care a atacatu edificiulu celu imposantu alu credintiei catolice, si eli numai au continuatu lucrulu inceputu de Luter pana l'au derimatu cu totulu din inimele loru. Astufeliu unu lucru a unitu tota diversitatea acést'a de luterani, Judei, ortodocsi resariteni, liberi cugetatori si omeni fora nice una confesiune, si lucrulu acest'a unilu este ur'a basericeii catolice si a invetiaturiloru si institutiuniloru ei. Ce argumentu ne mai trebuie despre adevierulu profetiei Mantuitoriului cá: „*celu ce nu este cu mine, in contr'a mea este*“, celu ce nu este cu baseric'a catolica, in contr'a ei este, candu barbati de credintie asia diverse se intalnescu in una unanimitate asia de curiosa, candu este vorb'a de manifestarea urei facia cu baseric'a catolica?

Una invetiatura profunda este pentru noi unanimitatea acést'a a toturoru elementorulu, ce stau afora de baserica. Una aretare cá cu degetulu, cumu-cá cátu de grea este pusetiunea nostra, si cátu de mare este cét'a contrariiloru. Inse totu odata si unu indemn, cá grupandu-ne cu totii in giurulu Capului santei baserici, parintele si conducatoriulu nostru in lupta si in triumfu, se fimu totu de a un'a in unanimitate gata a poté respinge atacurile provenite asupr'a nostra dela inimici asia de multi si asia de varii.

Contrarii nostri se incredu si se baséza numai pre poterea propria

omenésca. Noi inse pre lunga poterile nostre avemu si promisiunea divina: „*Etia eu cu voi voiú fi in tote dítele pana la capetulu veacului*“^a. Plina de incredere in ajutoriulu divinu si díce sant'a nostra baserica si in faci'a contrariiloru din presente: *alios ego vidi ventos, aliasque prospexi animo procellas*, si este sigura cá ea va esiste intréga si nevetamata chiaru si atunci, candu si despre contrarii presentelui se va díce: *fuiumus Troies, fuit Illium!*

Anim'a ni se imple de bucurie, candu vedemu, cá insusi contrarii nostri o recunoscú acést'a. Spre constatarea adevérului acestuia, dupa ce amú inceputu cu cuvintele unui scrietoriu protestantu despre autorulu protestantismului, vomu fini cu cuvintele altui protestantu de celebritate europeana si de renume nemuritoriu despre baseric'a catolica, cá prin ace'a se ne intarimu si mai tare in sperantiele nostre cu privire la viitoriulu securu alu basericeí nostre. Scrietoriulu acest'a este celebrulu istoricu anglesu Lord Macaulay, istoriculu filosofu per excellentiam alu evului modernu, pana acum nu numai neintrecutu, dara nice neajunsu de nice unu altu acatolicu, care in tractatulu seu: *Critical and Historical Essays* astufeliu vorbesce despre baseric'a catolica: „Nu este pre pamentu si nice nu a fostu in trecutu ver-odata nemica asia demnu de esaminare cá baseric'a catolica. Baseric'a acést'a este membrulu, ce lega de olalta cele doue epoce mari ale civilisatiunei omenesci, anticitatea cu evulu modernu. Neci una institutiune antica afora de baseric'a catolica nu a remasu, de care tienendu-se de mâna se se pota omulu suí pana in tempulu, candu fumulu jerfeloru din Panteonu se suieá in susu in forma de suluri, si candu girafii si tigrii desfetáu privirile Romaniloru in Amfítearulu lui Flaviu. Dinastiele regesci cele mai stralucite si mai vechi se paru cá si cum ar' fi numai de eri, deca le asemenamu cu seria cea imposanta a Papiloru, a caroru catena neintrerupta se urca in susu dela Pap'a, ce in secululu alu nouespre-diecele a incoronatu pre Napoleonu, pana la acel'a, care in secululu alu optule a pusu lui Pipinu coron'a regala pre capu. Si inca si preste Pipinu din coló trece seria acést'a stralucita de domnitori pana la auror'a temporiloru fabulose. Republic'a venetiana este mai aproape cu etatea de ea, si totusi cátu de tinera este ea facia cu Pontificatulu Romei? Inse republic'a venetiana de multu a peritu, si Pontificatulu Romei inca totu stá. Elu sta susu nu cá una ruina, nu cá una remasitia a anticitatiei, ci plinu de viétia si de potere tinerésca. Cu spiritulu acel'a, ce baseric'a catolica l'au opusu ore-candu lui Atil'a, se opune si astádi inimicitiei regiloru. Ea tramite astádi misionari pana la marginile pamentului cu acelasi zelu, cu care a tramisu in vechime pre Augustinu la tiermurele Angliei. Numerulu fiiloru ei este astádi mai mare cá ori si candu. In lumea noua, in Americ'a a recastigatu ce a pierdutu in lumea vechia, in Europ'a. Numerulu credintiosiloru ei de securu nu e mai micu de 200 milioane, precandu tote celelalte secte crestine laolalta de abí potú scote numerulu de 100 milioane. Noi nu vedemu semne nice in departare, cá dora capetulu domnirii ei s'ar' apropiá. Eá a vediutu

inceputulu toturoru domnieloru lumesci si a toturoru confesiuniloru religioase, si totu odata e segura, cà le va vedé si capetulu acelor'a, si ea totusi va mai traí. Ea a fostu mare, puternica si onorata inca inainte de ce Anglosacsonii au pusu petiorulu pre pamentulu Britaniei, inainte de ce Francii au trecut Renulu. Ea a fostu mare puternica si onorata inca atunci, candu elocinti'a elena infloreá inca in Antiochi'a, candu inca idoli se veneráu cá diei in templulu din Mec'a, si ea va fi mare, puternica si onorata si atunci, candu pote unu caletoriu din Nou'a Selandi'a va veni in Angli'a, pre care o va afli desierta, si rediamenduse pre unu stelpu rosu de vechime si de valuri a podului celui mare din Londonu va depinge ruinele bisericeii protestante celei grandiose de astádi a santului Paulu“.

Esplicarea psalmului 50 dupa P. Paulu Segneri.

(Continuare din Nr. 21).

„*Invetiá-voiu pre celi fora-delege càile tale, si cei necredintiosi la tine se voru intorce.*“ ps. 50 v. 14.

Davidu se oferesce aci a satisface pentru scandalulu, ce l'a facutu, carele fu duplu: unulu cu privire la Betsabe, cu carea pecatui, la servitori, si la Joabu; altulu cu *privire la esemplulu seu celu reu*, ce l'a datu nu numai supusiloru sei, ci si strainiloru; ambele aceste scandale, se promite Davidu, cà le va indreptá dupa potintia in tota vietí'a sa. Inse ce càli dice Davidu, cà va invetiá pre cei pecatosi? *misericordi'a si veritatea*, dupa cum se esprime in ps. 24, 11: „*tote càile Domnului suntu misericordia si adeveru*“. Calea misericordiei trebue predicata pecatosiloru, cá se nu despereze; calea veritateri, cá se se tema; la aceste doue reduse profetulu tote càile Domnului, cari nu suntu alt'a, de câtu *decretele cele nespuse* ale lui Ddieu facia de omeni; si prin urmare ele suntu seau lucrarile misericordiei, seau ale veritateri ori justitiei. Acum ce lucreza ambele aceste in pecatosi, ne invetia regele penitente prin esemplulu seu; cà-ci desi i-s'a iertatu culp'a intru unu momentu si deplinu, totusi i-si luà pedeps'a meritata, prin nenorocirile, cari au venitu asupr'a lui un'a dupa alt'a pana la capetulu vietiei. Dar' nu numai cu esemplu, ci si cu cuventulu s'a nesuitu Davidu a satisface pentru scandalulu seu. Cuventulu e duplu: viu si mortu; prin celu de antáiu a satisfacutu, in câtu s'a facutu predicatoriulu poporului in totu restulu vietiei sale; prin alu doile a satisfacutu si satisface in doctrinele cele maretie depuse in psaltire. Deci deca Davidu luà asuprasi de buna voia oficiulu didacticu, ace'a nu a fostu vanitate nici câtu de pucina, ci zelu curatu, zelu adeverat, ce se vede din contestu: „*invetiavoiu pre cei fora-delege càile tale, si celi necredintiosi la tine se voru intorce*“. Elu nu dice la mine, ci la tine; pentru-cà nu cautu glori'a mea, ci a ta dice regele. Elu nu baga in séma aplausulu, ce l'ar' fi capatatu dela ascultatorii sei, cându l'aru fi auditu vorbindu; ci scopulu lui a fostu numai, cá ei se se intorca la Ddieu, pentru ace'a nu dice: „*voiu intorce*“, ci „*se voru*

intorce“, precum se exprima Ap. Paulu in ep. I Cor. 3, 7. „*nici celu ce sadesce e ceva, nici celu ce uda, ci Ddieu celu ce dà crescerea*“. Pentru ace'a, deca acel'a, care vorbesce catra o adunare stralucita, are chiamarea tripla de a *invetiá, misicá si delectá*, atunci vei observá, cà Davidu nu se-ingrisesce de ce'a din urma, ci numai de invetiare si misicare: „*invetiávoiu pre celi pecatosi caile tale, si celi necredintiosi la tine se voru intorce*“; nu cà dora nu s'ar' fi folositu de una limba si espresiuni frumoase, ci pentru-cà avù in aintea ochiloru scopulu de a invetiá si misicá. Elu se silesce a invetiá, pentru-cà invetiatoriulu dà lumina ratiunei, cà se cunosca *binele*; apoi se silesce a misicá, pentru-cà prin ace'a determiná voi'a de a face binele cunoscutu. In acést'a stá totu fructulu, care-lu doresce unu invetiatoriu alu salutei.

Ce distingere e intre pecatosi si necredintiosi? ace'a, cà necredintiosii nu vreu se cunosca esistinti'a Ddieului celu adevratu nice selu adoreze; din contra pecatosii cunoscu pre Ddieu dar' nu se porta dupa credinti'a loru, si nu-i implinescu preceptele. De ora-ce pre necredintiosi nu-i potù instruí Davidu in persona, asia si-propuse se-si invetie poporulu seu, cu atátu mai cu mare zelu, pentru-cà scia, cà deca i-va succede a-si misicá poporulu la o vietia bine ordinata, atunci va aretá calea salutei si necredintiosiloru, cari prin nimicu nu se indemna mai tare a primí religiunea cea adevrata, de càtu prin esemplulu acelor'a, cari o marturisescu.

„*Scapame de sangiuri Ddieule Ddieulu mantuirei miele; bucuraseva limb'a mea de dreptatea ta*“.

Precum poftete neordinate dela inceputu au fostu pedepsele pecatului originalu, care ne a lipsitu *de dreptatea originale*, adeca de ace'a relatiune bine ordinata, in care mai in ainte stateáu inclinatiunile inferiori càtra voia, carei'a i eráu deplinu subordinate, voi'a inse catra ratiune si ratiunea catra Ddieu; chiaru asia suntu acele nesce pedepse necurmate ale pecatelor comise din partea fia-carui omu. Dupa fia-care pecatu, ce-lu comite omulu, acele pofte capeta potere noua si se facu mai vehementi cá mai in ainte. Cà Davidu o scia acést'a din esperinti'a s'a cea trista, nu se pote negá; má elu o marturisesce publice in ps. alu 3-le de penitintia seau 37. Prin urmare nu e mirare, cà elu doriá asia de tare, cà se fia liberu de ace'a sclavia nefericita, din care cauza dice: *scapame de sangiuri Ddieule!* adeca: de poftete sensuali. Prin ace'a, cà dise: „*sangiuri*“ in locu de „*poftete*“, voi Davidu se desemne originea de unde s'au nascutu acele pofte rele, cari au trecutu la elu si in elu dela mama sa, inca la concepere; si acest'a n'a fostu altulu, decátu sangele celu molipsitu prin pecatulu celu mare alui Adam. Aduți aminte, cà Ddieu, cându a opritu in T. v. gustarea sangelui: „*se nu mancati sangele animalului*“, a voitu se recomande cu dea dinsulu poporului seu si acelu mandatu, cà omulu se nu guste nimicu din ace'a, ce contine sangele, va se dica: din poftete, ce locuescu in internulu seu.

Tota vietia spirituale stá in ace'a, cà se sci legá doue poteri stricatiose,

ce-su mai înfloratorie că doi tigrii, adeca: poft'a cea neordinata senzuală, și iritativitatea patimoză a animei. Cine le a învinsu aceste, a castigatu învingerea, fiindu-că în ele a deculatu deodata tote pasiunile. Inse cine ar' fi în stare se învinga deplinu aceste două poteri numai prin lupt'a proprie? Numai Ddieu în bunatatea s'a ne pote mantui de acele prin unu charu deosebitu. De darulu acest'a se roga Davidu, cându dîce: „*Scăpame de sangiuri Ddieule*“. Spre a capetă una gratia asia însemnata se adreseza Davidu firesce catra Ddieu, că „*Ddieulu mantuirei sale*“, *Ddieulu mantuirei mele*. Prin aceste cuvinte a întielesu Davidu pre Ddieulu-Omulu Is. Christosu Rescumperatoriulu seu. — Ddieulu *tariei* se numesce în s. scriptura *Tatalu*, pentru omnipotenti'a-i cea nemarginita; Ddieulu *pacii* și alu *iubirii* se numesce *Spiritulu Santu*; Ddieulu *pacii* cu privire la *deapropete*, cu care ne face se traimu în armonia; Ddieulu *iubirii* cu privire la Ddieu, pentru care iubimu și pre deapropete; ér' *Ddieulu mantuirei* se numesce *Cuventulu eternu*, pentru-că desi tote trei persoanele divine au decretatu din eternu *salutea nostra*, totusi Fiulu a indeplinitu-o la tempulu seu, luandu corpu omenescu. „*Bucuraseva limb'a mea de dreptatea ta*“ că Davidu în loculu acest'a, că în multe altele din psalmi, sub *dreptate* a întielesu: purtare ori vietia drepta, e forte probabilu, pentru-că însemnarea acést'a consuna forte bine cu altele. Una atare dreptate desi e proprietatea omului, totusi Davidu nu o ascrie omului, ci lui Ddieu, candu dîce: „*dreptatea ta*“, Asia e în adeveru, ori se va considerá acél'a, ce o ordineză, seau acél'a, ce o indeplinesce. Deca avemu în vedere pre acél'a, ce o ordineză, atunci se numesce *dreptatea lui Ddieu* pentru-că Ddieu este, care face objectulu voiei sale în totu cuprinsulu ei, parte prin mandatu formalu parte prin consiliu. În sensulu acest'a dupa esplicarea s. Jeronimu, Davidu nu voi se dîca altu ceva, de câtu: „*lauda-va limb'a mea preceptele tale*“.

Deca consideri inse ace'a dreptate cu privire la celu ce o indeplinesce, atunci éراسi se numesce dreptatea lui Ddieu. Ea se pote numi și dreptatea nostra, pentru-că noi o indeplimim; dar' mai bine se pote numi dreptatea lui Ddieu, pentru-că Ddieu e, care ni dă implinirea acestei dreptati: „*eu voiu face, că se impliniti preceptele dreptatei mele*“ dîce Domnulu. (Va urmă).

Reflesiuni și contra reflexiuni.

(Continuare din Nr. 9 și fine.)

Fiendu-că se apropia finea anului, asia ne grabim a publică și celelalte reflexiuni ale Rssimului D. Dr. Lauranu canonicu de Oradea mare, că se nu i remanemu cu nemie'a datori. Amu intardiatu asia de tare numai pentru-că amu avutu de publicatu lucruri multu mai de momentu că reflexiunile Rssimu DSale.

Rssimulu D. dîce mai departe:

„1. Totu acolo, ad calcem, se dîce că »minunea . . . se întempla prin *immediat'a* infiuientia alui Domnedieu«. — de unde ar' urmă, că, de câte ori se servesce Ddieu de ómeni, că de nescie instrumente (e. gr. de SS. Apostoli) pentru dispensarea legiloru naturei: acele neci odata n'ar' fi minuni. Quod falsum.

2. Nemedflocitu dupa ace'a se adauge, că »de *essenti'a* minunei se tiene, că se se intemple faru«. — De unde ar' urmă, că minunile SS. Apostoli n'au fostu minuni, pentru-că ei le-au facutu la totu pasiulu. Quod pariter falsum.

3. In nr. 1 pag. 8 sir. 14 se dice, că »Creatiunea insemnéza producerea unui obiectu seau fiintie, ce nu a mai esistatu«. De aici ar' urmă, că producerea primului locomotivu (pentru-că pan'atunci n'a esistatu) a fostu creatiune. Quod falsum.

4. In nr. 1 pag. 11 se dice că materi'a Sacramentului confirmatiunei e »oleulu«, pre cându dogmatic'a ne invetia că e »mirulu« — »chrisma« (Conc. Flor.)

5. In nr. 2 Abstragendu dela ineptiele continue ale articolului »Procesiunea la riu« : intrebu, că (la pag. 29 sir. 22) de unde a suptu auctoriulu interpretarea atâtu de *originaria* a testului S. Scripture, citatu acolo?

6. Totu in nr. 2 pag. 29 ad calcem, se dice, că »Cestiunea relatiunei basericeia facia cu statulu este una cestiune cu totulu noua, una cestiune, care temporiloru vechi le-a fostu cu totulu necunoscuta« : — pre cându cestiunea acést'a o recunoscu toti de una etate cu Baseric'a.

7. Totu acolo, pag. 30 fiindu vorba despre »*principiulu*« dupa care trebec se se normeze relatiunea dintre baserica si statulu, la finea punctului se dice, că »se intemplă chiar' si ace'a, că de *un'a* parte seau de *alt'a*, se trageáu din principiulu acestu-a consecintie practice prea estravagante« ; pre langa tóte că, consecintiele practice, ce le trage Baseric'a din principiulu »independintiei« sale, nu e permisu a-se timbrá de *estravagante* intr'o fóia basericesca catolicea (abstragendu dela ace'a, că insu-si »principiulu normativu« enucleatu acolo, asia cum suna, nu sciu cum se póte conciliá cu propusetiunea 55 condemnata in Syllabu: »Ecclesia a Statu, statusque ab Ecclesia sejungendus est«).

La aceste respundemu pre scurtu

ad. 1). Rssimulu D. se vede, că de locu nu scie face deosebire intre minune si intre fenomenele naturali. Amendou se producu de catra Domnedieu. Inse altumintrule fenomenele naturali si altumintrule minunile. Fenomenele naturali le produce Domnedieu prin poterile naturei create va se dica: mediatu. Minunile din contra le produce prin insasi poterea sa va se dica: immediatu. Fenomenele naturei le produce Domnedieu folosinduse de poterile naturei create, că de unu midilocu. Minunile inse le produce Elu insusi fora de nice unu midilocu. Deca folosescse câte odata omeni seau altu ceva in patrarea minuniloru, atunci acestia atingu numai form'a esterna seau asia dicundu vesmentulu patrarei minuniloru, cari nice de cum nu suntu midiloco ale minunei in sensulu acel'a, in care suntu poterile create midiloculu fenomenelor naturali. In trasnitu pentru esemplu nu folosescse Domnedieu decâtu poterea creata a electricitatei. In vindecarea miraculosa a morbosului din usi'a basericeia din Jerusalimu prin S. Petru inse nu a folositu nice una potere creata, ci a folositu, immediat'a s'a potere divina. Că s'a folositu de S. Petru in vindecarea acést'a miraculosa, e dreptu; inse nu s'a folositu de elu cá si de electricitate in trasnitu, ci s'a folositu cá minunei se-i dé una forma anumita si concreta, carea o a voitu Densulu, si cá pre poporu se-lu induplece a crede si a primí pre S. Petru cá pre legatu divinu, chiaru asia precum a folositu tin'a la ochii orbului, nu că in tina ar' fi fostu una potere naturala, ci cá minunei se i dé una forma concreta anumita, si cá se arete, că lucrulu, prin care facemu bine deapropelui, sambat'a nu e opritu. Rssimulu

D. de locu nu scie face deosebire între modulu immediatu alu patrareî minuniloru prin Ddieu si între form'a esterna a minuniloru, si le confunda la olalta tare curiosu. Scrietoriulu acestor'a în decursu de mai multi ani a propusu în modulu acest'a deosebirea între minune si fenomenu naturalu discipuliloru sei din gimnasiu, si acelia totu de a un'a l'au întielesu. Nu ni amu adusu aminte că unu D. Canonicu nu-lu va întielege.

ad. 2. Rssimulu D. deca ar' fi cugetatu numai câtu de pucinu, ar' fi aflatu, că cuventulu *raru* se opune în loculu acel'a nu cuventulu *desu*, ci cuventulu, proprie conceptulu: *continuu*, va se dîca Domnedieu nu produce minuni în *continuu* si neînteruptu, cum produce fenomenele naturei, ci numai din candu în candu. Acést'a ar' fi potutu se o veda Rssimulu D. si de acoló, că în loculu citatu din Foia indata si immediatu dupa cuventulu *raru* urméza cuvintele: *si în modu esttraordinariu*, va se dîca, Ddieu nu produce minunile în modu ordinariu, ci afora de ordinea comuna a lucruriloru, din care cauza unele din fenomenele naturali se pot si prevedé si precalculá, precum întunecimile, ploile, mortea si altele, precandu minunile de locu nu se pot prevedé si precalculá decatra noi, pentru-cá ordinea loru este ascunsa în Ddieu, si suntu afora de ordinea comuna a lucruriloru. Cumcá cuventulu *raru* din Foia nu se opune cuventulu *desu*, cum l'a opusu Rssimulu D., se vede si de acoló, că amendoue conceptele atátu *raru*, câtu si *desu* suntu relative. Rarulu meu pote fi desulu Rssimulu D. si desulu meu pote fi rarulu Rssimu D. Sale, si asia precum densulu dice că minunile S-loru Apostoli au fostu *dese*, asia eu dîcu că au fostu *rare*, si amendoi avemu dreptu, pana atunci, pana candu Rssimulu D. nu-mi va defîni conceptele *raru* si *desu* în modu absolutu, asia câtu se fia una armonia perfecta între omeni, câtu ce va dîce Rssimulu D. că e *desu*, ace'a apoi se dîca tota lumea. Acést'a inse nu o va poté Rssimulu D. face cu tota filosofî'a si teologî'a, de carea dispune.

ad. 3. Amu poté cu totu dreptulu se dîcemu despre critic'a Rssimu DSale: immer der alte Schlendrian, căce cum a facutu în punctele publicate în Nr. 8 si 9, asia face si aici. Acolo a ruptu din contestu câteva cuvinte, si apoi a începutu a mulge din ele la absurditâti. Chiaru asia face si aici. În aline'a, unde este vorb'a de creatiune în Foia, se dîce apriatu, că creatiunea trece preste tote poterile naturei, va se dîca este numai lui Ddieu cu potintia, si totusi Rs. D. producerea unui locomotivu voiesce se o dechiare de creatiune că si cum numai Ddieu ar' poté produce locomotive. Ne pare reu, că trebuie se ne petrecemu tempulu lasatu de Ddieu si cu respunsuri la atari copilarîi. Apoi Rssimulu D. nice atât'a nu a vediutu, că acoló nu s'a datu defînitieuna creatiunei, ci s'a aretatu deosebirea între creatiune si supranaturalu. Prin urmare deca voieá se critiseze, atunci dupa legile logiceî trebuieá se critiseze deosebirea acést'a, căce de ea e vorba, éra nu defînitieuna creatiunei, de carea nu e vorb'a acoló.

ad. 4. Rssimulu D. face pre omu ereticu candu cerendu lips'a clarificarei

obiectului întrebuintieza terminulu fisicu pentru terminulu liturgicu. Materia confirmatiunei fisice este oleu, liturgice se numesce chrisma. Dupa cum poftesce lips'a clarificarei obiectului pote omulu se întrebuintieze seau terminulu fisicu seau celu liturgicu, fora cá pentru ace'a se fia ereticu. Noi amu întrebuintiatu in loculul acel'a terminulu fisicu: oleu, pentru-cá scopulu nostru a fostu a aretá asemenarea, ce este între semnulu esternu alu sacramentului acestuia si între efectele lui interne. Acest'a multu mai bine si mai la întielesu o face ori si cine întrebuintiandu cuventulu fisicu: oleu, decâtu celu liturgicu: chrisma seau miru. Prin tote opurile de dogmatica va aflá Rssimulu D., cá materia confirmatiunei este oleu, care se numesce dupa consecrare: chrisma seau miru, se numesce dîcu, inse tote oleu remane. Asia in manualulu de Dr. Ratiu aprobatu de Ordinariatulu Metropolitanu pentru gimnasiile superioare la pg. 134 se dîce: *materia confirmatiunei este oleu de olive care apoi se numesce chrisma*, va se dîca dupa ce se amesteca cu unele ingredientie si se consecreza de episcopu. Datin'a de a întrebuintiá terminulu fisicu in santele sacraminte ocure desu si in S. Scriptura. Asia S. Paulu dîce: „*se se ispitesca omulu pre sine si asia din pane se manance si din paharu se bé*“. Rssimulu D. ar' trebui se încépa cu dechiararea Santului Paulu de ereticu, fiendu-cá numesce pane ace'a, ce este corpulu Dlui, va se dîca întrebuintieza terminulu fisicu alu speciei remase dupa consecrare in locu de insasi substanti'a. Pre S. Paulu inse numai nu-lu va dechiará de ereticu, desi dupa principiulu DSale ar' trebui se o faca. Asia patiesce celu ce se întieptiesce mai pre susu decâtu se cuvine.

ad. 5. Fiendu-cá cestiunea acést'a este lunga, asia promitemu, cá in anulu venitoriu vomu dá unu tractatu cu privire la esegesea cuvintelor acelor'a. Pana atunci lu indreptamu pre Rssimulu D. la unulu din primii deca nu primul dogmatistu alu seculului nostru, neasemenatu mai datatoriu de tonu pentru noi cá Rssimulu D., anume la Kleutgen „*die Theologie der Vorzeit*“ tomulu I in: tractatulu *Vom Übernatürlichen*, cu care ne am folositu si noi. Cându in anulu venitoriu vomu serie tractatulu amintitu, atunci lu vomu citá din cuventu in cuventu, cá Rssimulu D. se se convinga cá Tom'a.

ad. 6. Rssimulu D. dupa datin'a i se vede, cá nu scie face deosebire între relatiunea basericeí facia cu statulu, si între cestiunea cu privire la modulu, cum se se normeze relatiunea acést'a. Relatiune între baserica si statu a fostu totu de a un'a, precum dîce Rssimulu D. Inse modulu cum se fia relatiunea acést'a nu s'a pusu la întrebare, decâtu numai dela reformatiune in cóce, va se dîca numai de atunci s'a ivitu cestiunea acést'a. Pana la reformatiune a domnit in esentia unanimitate cu privire la relatiunea basericeí facia cu statulu, pre cum se dîce apriatu in Foia. Dela reformatiune incoce s'a spartu unanimitatea acést'a, s'au facutu mai multe pareri, si asia a devenitu una cestiune. Astu-feliu Rssimulu D. pote dîce, si dîcemu si noi cu densulu, cá relatiunea basericeí facia cu statulu este de una etate cu baseric'a.

Inse in Foia noi nu acést'a am dñsu, ci am sustienutu, si credemu cà cu noi va sustiené ori cine, cà cestiunea relatiunei acesteia este noua. Rsssimulu D. cugetele sale le vřesce in posunariulu altuia, si apoi ride de ele. Ce ar' dñce Rsssimulu D., candu ar' vedé in unu opu de fisica: cestiunea invertirei pamentului in giurulu sorelui in secululu alu 17-le a fostu cu totulu noua. Dupa modulu de mai susu alu Rssimu D. Sale ar' trebui se rida si se dñca: deca pamentulu se inverté in giurulu sorelui inca dela creatiune. Cum pote fi invertirea cu totulu noua? si s'ar' face, cà nu voiesce se scie, cà desi pamentulu totu de a un'a s'a invertitu in giurulu sorelui, totusi tempu indelungatu n'a esistatu nice una cestiune cu privire la invertirea acést'a, deora-ce toti credeáu cà sorele se inverté in giurulu pamentului. Asia si in cestiunea cu privire la relatiunea basericei facia cu statulu. Relatiune a fostu totu de a un'a intre ele, inse tempu indelungatu n'a esistatu nice una cestiune cu privire la relatiunea acést'a, deora-ce toti credeáu, cà relatiunea trebue se fia asia cum o propune baseric'a. Si acést'a amu dñsu noi. Ne cuprinde mirarea, cum unu barbatu, despre care trebue se presupunemu, cà este deprinsu in cetire, pote cetí asia confusu, si se confunde esistinti'a unui lucru cu cestiunea relativa la modulu, cum are se fia esistinti'a acést'a.

ad. 7. Simpli trebue, cà ne tiene Rsssimulu D., candu crede, cà suntemu in stare a scrie in una foia de principie catolice, cà baseric'a pote se gre-siésca, si se traga consecintie estravagante din principiele sale. Dara nu! atátu de simpli nu ne va tiené, fora Rsssimulu D. nu intielege bine firea limbei romane, si de acoló vine tota confusiunea. Deca noi amu fi dñsu in foia, cà una parte seau alt'a va se dñca statulu seau baseric'a a trasu consecintie practice estravagante, atunci dreptu ar' avé Rsssimulu D. Inse in foia nu se dñce asia, ci acolo se dñce cà: *de una parte seau de alt'a* seau trasu consecintie estravagante, va se dñca unii privati si din una parte si din alta au trasu atari consecintie, si apoi acest'a istorice e certu si necatolicu nu contine nemicu. Cumcà acest'a e. sensulu cuvintelor nostre, ni areta firea limbei romane. Candu dñcu p. e. *me dore de una parte*, nu intielegu cà me dore partea intréga, ci cà me dore numai in unu locu din una parte din cele doue ale corpului. Candu dñcu dara, cà de una parte seau alt'a se au trasu consecintie estravagante, nu intielegu, cà intrega partea a trasu consecintiele, ci cà unii privati, cà pãrti a pãrtei respective au trasu atari consecintie. Altu-mintrule noi Rsssimului D. nu i potemu tiené prelegeri si din limb'a romana, cà chiamarea nostra nu este acést'a. Apoi ce atinge propusetiunea 55 din Sillabu, acést'a nu voiesce se edñca, cà e opritu a invetiá, cà statulu si baseric'a suntu doue societãti diverse, ci cà este opritu á invetiá, cà ele trebuescu astu-feliu despartite de olalta, câtu se nu aiba nemicu de a face un'a cu cealalta, seau mai pre scurtu prin propusetiunea acést'a este con-damnata sistem'a lui Cavour despre separarea totala a statului de baserica, si despre baseric'a libera in statu liberu. Cà se se convinga, cà asia este

lu indreptamu pre Rssimulu D. la opulu celebru, in care suntu espuse propusetiunile silabului laolalta cu propusetiunile catolice: der Papst und die modernen Ideen. tom. II pg. 34. Deca astu-feliu va intielege propusetiunea 55 a sillabului, atunci va vedé, cà noi nu am propusu decatu invetiatur'a catolica.

Multi si voru pune in urm'a acestor'a intrebarea, cà ce a voitu Rssimulu D. cu criticastrarea acést'a asia copilarésca? Noi fiendu-cà nu voimu a strabate in conscienti'a nimenui, mai bine dtcemu, cà nu scimu. Un'a scimu! Anume, cà omeni suntemu, si cá atari supusi retacirei. Din care cauza, candu illustrulu nostru episcopatu, seau si altu cineva, ne va aretá, cà amu gresitu si espusu falsu invetiatur'a catolica, bucurosu suntemu gata a ne supune. Inse la atari cautari de nodu in papura cá a Rssimului D: nu va pretinde nice densulu se ne supunemu.

In anulu 1878 Rssimulu D. a edatu unu opu intitulatu: *crestinulu gr. catolicu deprinsu in legea sa*. Amu aflatu in elu multe gresieli, citatiuni rele si opiniuni inveterate. I am datu inse pace cá unui incepatoriu si nu l'am criticatu, cá se nu se disugesteze, precum a facutu densulu cu noi indata dupa ce a estitu numerulu primu alu foiéi. Cá se nu cugete cineva, cà atari lucruri amu aflatu si noi in opulu Rssimu DSale, cá si densulu in foi'a nostra, de proba aducemu numai ceva. La pg. 54 dtce: *déca cine-va in viétia a fostu orbu, schiopu, séu in ori-ce altu modu chilavu si deformatu: va inviá intregu, sanitosu si perfectu, pentru-cà lucrurile lui Domnedieu sunt perfecte, si prin urmare in inviere, carea va fi lucrulu propriu alui Domnedieu, va corege tóte smintelele si defectele firii*. Ce invetia aci Rssimulu D.? Raspunde ori si cine: negarea perfecta a providintiei domnedieesci si fatalismulu deisticu seau mahomedanu. Cà deca inviarea mortiloru pentru ace'a va corege smintelele firei (e curiosu a vorbi in unu opu catolicu de smintéla a firei!) pentru-cà este opulu propriu alui Ddieu, atunci morburile ce vinu preste omu, orbi'a, si altele, nu suntu opulu lui Domnedieu, atunci Domnedieu nu lucra, nu indrépta, nu guvernéza lumea pana la inviarea mortiloru, atunci providintia nu mai esista. Asia ceva numai in opurile deistiloru va aflá omulu. Noi scimu cà baseric'a catolica invetia, cà la inviarea mortiloru nu voru fi orbi, schiopi si chilavi, càce aceste cá urmari ale peccatului originalu atunci voru fi sterse cu totulu de insusi Ddieu, care le a datu cá pedepsa, éra nu pentru-cà inviarea mortiloru este opulu lui Ddieu si morburile corporali suntu smintele ale firei. Aceste nu suntu cuvinte smulse din contestu, cum a facutu densulu cu foi'a, pentru-cà nice in ainte nice dupa ace'a nu se mài dtce nemic'a despre ide'a acést'a, ci suntu tote cuvintele unei idei. Totu la pg. ace'a, Rssimulu D. espunendu una opiniune anticuata dtce: *pruncutii cei mici voru inviá asia de mari, cá si cum aru fi fostu candu aru fi ajunsu la etatea de treidieci-si-trei de ani, éra cei betrani voru inviá in acea flore a vietiei, in carea au fostu cá de treidieci-si-trei de ani*. Mantuitoriulu dtce, cà la inviere voru fi cá angerii

din ceriu. Ore angerii de 30 de ani suntu Rssime Dle? Totu la pg. ace'a in lucrulu acest'a citéza pre unu S. Parinte cu totulu gresitu, cà in loculu acel'a din Santulu Parinte nice cu lamp'a lui Diogene nu va aflá omulu ace'a ce dŕce Rssimulu D., ce'a ce areta cà nice nu l'a cetitu. Cà nu l'a cetitu se vede si de acoló, cà S. Parinte la care se provoca, propune opiniunea acést'a anticuata numai cá hipotetica, si Rssimulu D. totusi o propune cá adeveru de credintia.

Noi amu aflatu lucrulu acel'a, inse cu totulu aire, si nu unde dŕce Rssimu DSa.

Tote curiositatile aceste suntu in opulu Rssimului D. pre una singura pagina, si noi totusi i amu datu pace, si i amu fí datu pace si acum, deca nu ne ar' fí silitu insusi Rssimu DSa.

Din Homiletio'a sacra.

(de *Vasilin Budescu*, preotu gr. cat. de Sarcáu).

(Continuare din Nr. 18.).

2. Nu e destulu, cá numai se ilustrámu principiile religiunei, ci afora de acést'a se recere, cá credintiosii se se convinga despre adevverulu acestoru principie, cà-ci altcumu vointi'a nu se va indreptá spre virtute. Funtile din cari se potu luá argumentele demustratiunei suntu: esperinti'a, ratiunea, revelatiunea si auctoritatea humana.

a) Demustrarea cu argumente luate din esperintia — de cari si Dnulu n. Is. Chr. s'a folositu, vedi *Mat. 5. 45—6. 26 urm. 7. 9.* — cu atátu mai virtosu se pote recomandá, cà-ci cu privire la poporulu necultu, de multe ori numai acést'a are poterea convingerei.

b) Dnulu n. Is. Chr. si Apostolii de multe ori s'au folositu de argumente luate din ratiune, vedi *Mat. 6. Mat. 12. 11, 24—30. Rom. 5. 7. 9.* Deci o astu-feliu de demustratiune e la locu, cu atátu mai virtosu cà-ci adevverurile mai sublime ale religiunei nu se baseza pre esperintia, ci pre principiile ratiunali. Form'a esterna a acestei demustratiuni debue se convina cu modulu de cugetare seau vorbire a poporului, fiindu de a se evitá ori ce destingeri mai subtili, speculative seau abstracte.

c) Religiunea contine si unele adevveruri de acele, cari fiindu luate din revelatiune, numai de aici se potu si demustrá, deci lips'a acestei specii de demustratiune curge din ins'a-si natur'a religiunei, de alta parte acestu modu de demustratiune, din causu'a usiorintiei e forte acomodatu priceperii poporului. Insu-si esemplulu lui Isusu, alu Apostoliloru si alu S-loru Parinti ni dovedesce, cumcá avemu de a ne folosí de argumente luate din s. scriptura, mai virtosu a testamentului n. Marcu 10. 3—12. 26. *Fapt. Ap. 15. 15—17. 2.* Cu privire la acestu modu de demustratiune suntu de a se observá urmatoriele: Candu voimu a argumentá cutare-va adevveru, nu e concesu cá se producemu argumente multe preste olalta, cumu s'ar' dŕce: in infinitu. Testulu nu e de a se tortocá seau mutilá; déca spre unu adevveru aru servi mai multe testuri, atunci se se alega cele mai scurte si mai clare. Person'a vorbitoria si autoriulu totudeun'a suntu de a se numí. Testulu debue pronuniatu cu emfasu, cu pietate si demnitate. Ce atinge funtŕle traditiunei, cumu suntu: scrierile S-loru Parinti

seau statutele conciliilor, la aceste e de a recurge mai virtosu atunci, candu avemu de a demonstrá cutare-va dogma controversa.

d) Cumeá in institutiunea poporala e iertatu a ne folosi si de *aucloritaea humana*, se vede din esemplulu S-lui Paulu (Fapt. Ap. 17. 28. Titu 1. 12), dar' demnitatea religiunei, recere cá intrebuintiarea acesteia se fia cátu mai rara. Éra sub aucloritaea humana intielegemu aci fasiunea seau fapt'a cutarui-va omu ilustru, ce se produce cu scopulu, cá se se dovedesca, cá cutare-va lucru e adeveru seau neadeveru, bunu seau reu. Aici se referescu si *proverbiele*, de cari s'a folositu si Domnulu n. Is. Chr. asiá si Apostolii Luc. 6. 38. 40. Fapt. Ap. 5. 29. Rom. 8. 28. De sine se intielege cá acele proverbie cári aru fi contrarie cu demnitatea religiunii suntu de a se evitá.

Observatiune. Déca s'ar' supune, cá credintiosii cu privire la cutare-va adeveru aru fi cuprinsi de vre-o indoire, atunci spre scopulu convingerei depline ace'a indoire e de a se delaturá dupa esemplulu lui Isusu, carele la Luc'a 4. 23 si uu. Elu insu-si si-pune obiectiune, si éra Elu insu-si o refutéza. Indoirea se pote delaturá seau „directe“ seau „indirecte“. Indoirea si obiectiunile inimiciloru religiunei inse, seau se nu se suscepa in homilie, seau in casulu candu unele cercustári aru poffi acést'a, neci atunci se nu ni concentrámu tota nesuinti'a spre refutarea acestor'a, ci mai virtosu spre demonstrarea si aperarea adeverulu propusu. In concionile asiá numite „polemice“ e de a se evitá tota satir'a seau vatemarea, prin ce s'ar' conturbá pacea si intielegerea intre membrii diverseloru confesiuni.

3. Midiloculu celu mai nimeritu spre a escitá si nutri atentiunea credintiosiloru consista intru ace'a, cá oratoriulu se arete cátu e de aventuosu adeverulu propusu spre prosperarea si fericirea omeniloru. Se recere mai departe, cá vorbirea se fia placuta, ce va fi déca oratoriulu intretiesendu naratiuni corespundietorie va propune obiecte pana aci necunoscuta ascultatoriloru, éra adeverurile dejá cunoscute din cutare-va privintia le va representá cá noue. De aici se recere, cá tem'a homiliei se nu fia prea abstracta seau perlucrata in generalu, ci ace'a se se reduca la cutari puncte speciali, éra obiectulu propunerii se corespunda intru tote cercustáriloru presintelui si conditiunei ascultatoriloru. In fine, cá ascultatorii se nu dé usioru uitárei cele propuse, se recere cá in cátu se pote conciunea se nu fia lunga, fiindu de a se evitá ver ce escursiune fora neci unu folosu.

In anulu venitoriu vomu tractá alte cestiuni din omiletic'a generala.

Lucruri rituali.

Este una caracteristica a ritulu nostru orientalu, cá elu in prim'a linia este unu ritu destinatu pentru monastiri. Despre acést'a ne potemu convinge din tote rubricile si inviatiunile, ce se dáu in diverse locuri in cártile nostre rituali. Pretutindene inviatiunile aceste presupunu, cá servitiulu divinuu se indeplinesce in una monastire, si nu in una baserica parochiala. Ma si candu nu aru fi inviatiunile acesté, insasi lungimea cea preste mesura mare a mai tuturoru ceremonieloru basericesci ni areta evidentu, cá ritulu in prim'a linia a fostu destinatu pentru monastiri si nu pentru basericile parochiali, si compunetorii lui au avutu in vedere mai multu monastirile decátu alte baserici. Totu la conclusiunea acést'a ajungemu si deca considerámu tempulu, candu

s'a dezvoltat ritulul orientală. Este cunoscut, că elu s'a dezvoltat în timpul aceluia, cându vietii calugărească a fostu ajunsu în resaritul la culmea înfloririi, asia cătu atrageă atențiunea tuturor. De sine se întielege, că dezvoltându-se și ritulul orientală chiaru pre timpul aceluia, toti factorii ce au conlucratu la dezvoltarea lui, au considerat în primă linia îndigintiele vietii calugărești, și numai tare puțin îndigintiele vietii seculare.

Impregiurarea aceluia a avutu și una urmăre neplăcută pentru baserici resaritului. Anume fiindu ritulul în primă linia destinat pentru monastiri, unde calugării suntu chemati a petrece în rogatiune și contemplatiune continuă, și prin urmăre potu observă cu conscientiositate tote prescriesele rituali, ăra basericele parohiale neavendu ritulul întogmitu îndigintielor proprii, aceste s'au vediatu necesitate a primi ritulul celu monastirescu, forte frumosu în adevăru și semnificativu, înse pentru ele greu de observat. De aci apoi a urmatu, că nepotenduse în basericele parohiale observă din firu în peru tote prescriesele rituali, fia-care a începutu a mai scurtă. Înse fiindu-că nu ăra una norma anumită, după care se se întemple scurtarea aceluia, asia în baserici resaritului nice odată nu s'a potutu produce unitatea aceluia rituală, ce este atât de frumoasă în baserici apusului. Speramu înse că mamă noastră Romă la timpul seu se va îngriji și de suplinirea defectului aceluia a bisericii noastre, cum s'a îngriji de suplinirea multor altor defecte, de cari amu suferitu, cându ne amu întorsu ărași în sinulu ei. Pana atunci umilă noastră părere ar' fi, că pentru a produce baremu atâtă unitate câtă este posibilă, basericele parohiale din fia-care diecesă se se acomodeze întru tote bisericii catedrale respective. Aceluia se pote cu atâtă mai ușor, că preotii nostri mai toti au petrecutu mai multu seau mai puțin în cetatea resiedintiei episcopesci, unde au potutu studiă datinile bisericii catedrale.

Totu impregiurarea aceluia este cauză, de nu puțin biserici fiindu de totu misere, nu suntu în stare a cumperă tote cărțile rituali de lipsă, cari suntu multe, mari și scumpe. Reulu aceluia s'a vindecatu în câtăva prin aceluia, că pentru baserici noastră română unită s'au adaptat cărți prescurtate și întocmite pentru basericele parohiale. Asia în locul Mineiului celui mare de câte 12 și mai bine volumi s'a facutu Antologiulu prescurtat constatatoriu numai din două volume, care încă se mai pote prescurtă, și credem, că la editiunea proxima se va și prescurtă lasandu aforă serviciile unor dile, cari și asia nu se serbăza nicăiri. În locul Octoechului celui mare s'a facutu octoechulu celu micu, ce contine numai serviciile Domineilor. Asemene în locul Pentecostariului celui mare s'a facutu unu Pentecostariu micutiu numai pentru Domineci.

Pre lângă tote aceste înse suntu nu puțin biserici tare reu provădite cu cărți bisericesci. Și încă mirare! nu numai biserici misere, ci și avute, cari foră nice una greutate s'aru potă provăde cu tote. La aceste din urmă cauză nu pote fi decâtă numai neglijență cea cu totul neexcusabilă a pa-

rocului. Catra atari preoti nice nu ne adresamu, căce deca negliginti'a loru e asia de mare, atunci de siguru că si cuvintele nostre nu voru folosi nemicu. De judecat'a drépta alui Domnedieu inse de siguru nu voru scapá. Ci noi ne adresamu cătra preotii docili si zelosi dela basericile cele misere, cari nu suntu nice decum in stare a cumperá din averea loru propria cartile basericesci. Acestor'a voimu noi cu ocaseiunea acést'a a le indicá una cale probata, pre carea si potu provedé pre incetulu miser'a loru baserica cu tote cartile rituali de lipsa.

Tota lumea scie, cătu de bucurosu contribue credintiosii nostri pentru sant'a baserica, candu suntu instruati de ajunsu, că ce'a ce contribue eli pentru baserica, contribue pentru sufletulu loru. Deca unu atare preotu dela una baserica misera va deschide subscrieri de contribuiuri pentru procurarea cartiloru de lipsa la baserica, si se va obligá, că in tempu de unu anu seau una diumetate de anu va aminti publice fa sant'a Liturgia pre toti contribuitorii, atunci de securu, că in tempu scurtu se va aduná atát'a, cătu e de lipsa pentru cumperarea cartiloru de lipsa. Acést'a o pote face ori ce preotu fora de nice una ostenéla, că tota ostenéla stá in recitarea numelui contribuitoriloru la esirea cu santele daruri. Din esperinti'a propria cunoscemu pre unu preotu zelosu si intelligentu, care in tempu de unu anu in una parochia de 7—800 suflete a provediutu una baserica misera cu tote cărtille de lipsa, si inca unele precum Evangelariulu si Liturgiariulu in câte doue esemplarie, unulu legatu elegantu pentru serbatorile mari si altulu cu legatura mai simpla pentru serbatorile mai nice. Éra deca pre calea acést'a nu pote aduná atát'a, cătu se procure din tote cartile esemplariile cele mari, atunci se se indetulesca de ocam data cu procurarea celoru mici, precum a octoechului si a pentecostariului celui micu, cari suntu forte eftine.

Altu lucru, cu privire la care voimu a atrage cu ocaseiunea acést'a atentiunea clerului nostru, este intrebuintiarea de potire de plumbu. Suntu nu pucine baserici misere, cari nu si potu cumperá potire de metalu mai nobilu, ci se folosescu cu potire de plumbu. Impregiurarea acést'a inse are urmari sanitarie rele. In urm'a legiloru chemice constatate plumbulu daca vine in atingere cu ori ce acidu, si prin urmare si cu vinu, se nasce una compusetiune chemica tare veninosa si periculosa sanetatei, asia cătu, deca unu preotu servesce tempu indelungatu in potire de plumbu, atunci e cu nepotintia, cá se nu sentiésca urmari rele pentru sanetate. Din motivulu acest'a este bine a se procurá, unde e cu potintia potiru din unu metalu mai nobilu, éra unde nu e cu potintia, acoló potirulu de plumbu se se obduca cu auru seau argintu, si se se aiba grige, cá de câte ori obducerea acést'a se sterge tota seau numai in parte, totu de a un'a numai decátu se se repareze.

Nu potemu lasá neamintitu inca unu lucru, ce are lipsa de emendare, si se si pote emendá forte usioru. Celi ce au vediutu immormentari de ale nostre pre la sate, unde au asistatu mai multi preoti, aceia si voru aduce

aminte, ce impresiune neplacuta face asupr'a omului impregiurarea ace'a, că unulu fia-care preotu este imbracatu cu felonu de colore si forma diversa de a celorulalti, asia cătu de voru fi 12 preoti, atunci voru fi imbracati in 12 forme de felone. Cătu de frumosu aru fi, si ce impresiune placuta ar' face si asupr'a strainiloru, deca toti aru fi imbracati in felone uniforme! Cum se pote inse acést'a? Fôrte usioru! Deca unulu fia-care preotu se va provedé si cu unu felonu negru anume pentru inmormentari. Basericile cu avere materiala o potu face acést'a forte usioru. Cele misere inca se potu provedé, deca nu altu-mintrule, atunci pre calea indigitata mai susu relativa la provederea cu carti. Acést'a se pote face cu atātu mai usioru, că felonele negre suntu multu mai eftine, că cele de alte colori. Adeveratu că in resaritu nu colorea négra ci cea rosia este colorea de jele. Inse noi desi suntemu in resaritu, totusi avemu cultura si idei apusane, dupa cari multu mai bine ne convine colorea negra că colore de jele, decâtu cea rosia, cu atātu mai vertosu că este introdusa dejá de multu prin multe locuri, si chiaru si la catedral'a metropolitana din Blasiu.

Deca unulu fia-care preotu va avé si felonu negru, si deca acest'a lu va luá cu sine si atunci, candu au se asiste mai multi din mai multe parochie la ver una inmormentare, atunci de aru fi ori si căti, va fi uniformitate, si nu voru mai produce aspectulu acel'a neplacutu de una multime de colori.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Varietăți.

Excellenti'a Sa Prea Santitulu Metropolitu gr. cat. de Alb'a Juli'a si Fagarasiu Dr. Joann Vancea de Butes'a a plecatu Joi ser'a in 22 Novembre st. n. a. c. cu tremulu dela 7 $\frac{1}{2}$ ore la Pest'a.

In Lugosiu s'a tienutu Domineca in 11 Novembre st. n. 1883 sinodu diecesanu, precum suntemu informati, in caus'a administrarei fonduriloru diecesane. Dupa ce vomu capetá informatiuni mai detaiate despre sinodulu acest'a, vomu reveni si noi la elu.

Luni in 19 Novembre st. n. a. c. s'a inceputu in cas'a de diosu a dietei Ungariei desbaterea proiectulu de lege cu privire la casatori'a intre crestini si Judei. Pana acum decurge totu numai desbaterea generala.

In 15 Novembre st. n. a. c. a repausatu in Domnulu zelosulu preotu si viceprotopopu onorariu din Feiurdu *Demetriu Cosm'a*. Immormentarea-i s'a intemplatu Domineca in 18 Novembre st. n. a. c. in ace'a-si comuna. Fia-i tieriu'a usiora.

Editoriu si redactoriu responsabilu Dr. Alesandru V. Gram'a.

Tipografi'a Seminarului gr.-cat. in Blasiu.